

10.3.2009

LAUSUNTO TOIVOMUSPONNESTA KOULUTERVEYDENHOITAJAN LÄSNÄOLOSTA KOULUILLA KAIKKINA KOULUPÄIVINÄ

Terke 2008-2792

Helsingin terveystakeskus tuottaa lukuvuonna 2008 - 2009 kouluterveydenhuollon palveluja runsaalle 46 400:lle Helsingin kaupungin alueen perusasteen koululaiselle, joista 3,6 % on ulkokuntalaisia. Helsingin peruskouluissa on käytössä 82,2 terveydenhoitajan työpanos, mikä laskennallisesti merkitsee yhtä terveydenhoitajaa kohden keskimäärin 565 koululaista. Siten terveydenhoitajien mitoitus Helsingin peruskouluissa on jopa hieman parempi kuin sosiaali- ja terveysministeriön mitoitusosuus (= 600 peruskoululaista/kokopäiväinen terveydenhoitaja). Lisäksi Helsingin koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa on 7 psykiatrisen sairaanhoitajan vakanssia, joista 2,5 henkilön työpanos kohdistuu viidelle eri yläasteelle. Koulut on valittu yhdessä opetusviraston kanssa.

Terveydenhoitajaresursseja jaettaessa on otettu huomioon STM :n mitoitusosuuden lisäksi koulujen paikalliset olosuhteet, yhteistyötarpeet, psykososiaalisen työn vaativuus, maahanmuuttajataustaiset oppilaat ja erityistukea vaativien koululaisten määrä ja terveydenhoitajalla olevien koulujen lukumäärä. Joillakin kouluilla mitoitus onkin vain noin 500 koululaista terveydenhoitajaa kohden.

Lisäksi oppilaiden yhteydenaamasta kouluterveydenhuoltoon on helpotettu antamalla kaikkien kouluterveydenhuollon terveydenhoitajien, psykiatristen sairaanhoitajien ja lääkäreiden käyttöön matkapuhelimet. Yhteyden saaminen koulun terveydenhoitajaan on siis mahdollista päivittäin puhelimitse. Matkapuhelinnumero on ilmoitettu koululla.

Haasteelliseksi terveydenhoitajien mitoituksien tasapuolisen jaon tekee koulujen koon vaihtelu. Kouluja on pienestä ruotsinkielisestä yhdeksän oppilaan koulusta suurimpaan suomenkieliseen peruskouluun, jossa on 768 oppilasta. Suuremmilla peruskouluilla työskentelee yleensä osan viikkoa toinenkin terveydenhoitaja. Peruskouluilla on tänä lukuvuonna yhteensä 178 toimipisteitä.

10.3.2009

Terveyskeskuksen koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstömitoituksia on lisätty viime vuosina. Vuosina 2007 - 2008 on koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon lisätty yhteensä 5 lääkärin, 4 terveydenhoitajan ja 5 psykiatrisen sairaanhoitajan uutta vakanssia. Vuoden 2009 talousarvioon sisältyy määräraha 2 lääkärin, 2 terveydenhoitajan ja 4 psykiatrisen sairaanhoitajan uudelle vakanssille.

Ehdotus omasta terveydenhoitajasta jokaiseen kouluun on ongelmallinen koulujen koon ja oppilasmäärien vaihtelun vuoksi. Palvelujen tuottajana terveyskeskus katsoo, että koulukohtainen kokopäiväinen terveydenhoitaja loisi eriarvoisuutta helsinkiläisten koululaisten terveydenhoitajapalveluihin. Pienimmillä kouluilla terveydenhoitajan työmäärä olisi vähäinen eikä toiminta siten pienillä kouluilla olisi kovinkaan kustannustehokasta. Myöskään oppilaiden yhdenvertaisuus palvelujen saannissa ei toteutuisi, ellei isoihin kouluihin sijoitettaisi useita terveydenhoitajia.

Mikäli jokaisella koululla koosta riippumatta olisi oma terveydenhoitaja, tarvittaisiin laskennallisesti lisää 96 terveydenhoitajaa. Sen kustannusvaikutus vuositasolla olisi noin 4,8 miljoonaa euroa. Kun otetaan lisäksi huomioon, että kaikkia helsinkiläisiä peruskoulun oppilaita ja kouluterveydenhuollon henkilökuntaa on kohdeltava yhdenvertaisesti, lisähenkilökuntaa tarvittaisiin vielä tätäkin enemmän. Välillisiä kustannuksia syntyisi lisäksi pienten koulujen vastaanottotilojen lisätarpeista. Tällaisiin resurssilisäyksiin ei ole taloudellisia mahdollisuuksia eikä se olisi myöskään toiminnallisesti perusteltua.

Jos taas yhden terveydenhoitajien työpanos jaettaisiin useammalle koululle saman päivän aikana, palattaisiin entiseen. Aiemmin kouluilla oli terveydenhoitajan osapäiväisiä vastaanottoja. Käytäntö ei ollut toimiva eikä kustannusvaikuttava ja sen vuoksi siitä on luovuttu. Terveydenhoitajan työ on välttämätön osa oppilashuoltoa ja jos terveydenhoitaja olisi koululla vain osapäiväisesti, vaikeutuisivat hänen mahdollisuutensa osallistua oppilashuollon toimintaan, mikä puolestaan heikentäisi oppilaiden saamaa kokonaisvaltaista tukea.

Terveyslautakunta pitää kuitenkin tärkeänä, että Helsingin koululaisilla olisi mahdollisuus saada päivittäin oppilashuollollista tukea ja apua. Yhteyden saaminen koulun terveydenhoitajaan on luonnollisesti tärkeää ja luo oppilaille turvallisuudentunnetta, mutta myös muilla oppilashuollon jäsenillä, kuten kuraattoreilla ja psykologeilla on ammatillista osaamista kuunnella oppilaan huolia. Lasten ja nuorten hyvinvointi on koko kouluyhteisön vastuulla. Luokanopettaja näkee oppilaan joka

10.3.2009

päivä ja on avainhenkilö viestimään muille toimijoille.

Edellä todetuista syistä terveyslautakunta katsoo, että terveydenhoitajien jokapäiväisen läsnäolon sijasta yhdessä opetusviraston kanssa valmistellen voitaisiin ottaa käyttöön uusi toimintamalli, jossa terveydenhoitaja tai joku muu oppilashuollon työntekijöistä olisi jokaisena koulupäivän ainakin osan aikaa koululla oppilaiden tavattavissa. Tähän tiimiin kuuluisivat terveydenhoitajan lisäksi ainakin koulupsykologi ja koulukuraattori. Opetusvirastossa on käynnistymässä tutkimushanke, jonka tavoite on selvittää perusopetuksessa oppilashuollon kokonaisuutta ja keinoja siirtää painopistettä ennaltaehkäisevään toimintaan. Edellä ehdotettua yhteistoiminnan mallia voitaisiin kehittää tutkimushankkeen yhteydessä.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi vuoden 2009 talousarvioon uuden määrärahan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Tämä kuuden miljoonan euron määräraha kohdistetaan terveys-, sosiaali-, opetus- ja nuorisolautakuntien yhteisten esityksen pohjalta toimenpiteisiin, jotka edistävät lasten ja nuorten hyvinvointia. Terveyslautakunta pitää tärkeänä, että tätä lisäresurssia käytetään myös uusien kouluterveydenhoitajavakanssien perustamiseen.

Todettakoon lopuksi, että terveyskeskus lisää kouluilla tiedottamista mahdollisuudesta saada yhteys terveydenhoitajan matkapuhelimeen ja että uutena koululaisten yhteydenosaamiskanavana on kehitteillä vuonna 2008 käynnistynyt verkkoterkkari-toiminta, jossa terveydenhoitaja on läsnä tiettyinä päivinä kahdessa nuorten suosimassa verkkoympäristössä Habbossa ja IRC-Galleriassa täydentäen nykyisiä palvelumuotoja.

Terveysvaikutusten arviointi

Kaupunginjohtajan maaliskuussa 2008 antaman kehotuksen mukaisesti päätösesitysten valmistelussa toteutetaan nopea terveysvaikutusten arviointi terveyden edistämiseksi kaikessa kaupungin toiminnassa. Terveysvaikutusten arviointi on siis päätösten ennakoarviointia ja se tehdään, kun päätösesitys koskee mm. lapsia ja nuoria. Päätösvaihtoehdot laaditaan ns. nollavaihtoehdona, esitysvaihtoehdona 1 ja esitysvaihtoehdona 2. Tässä toivomusponnessa vaikutuksia arvioidaan seuraavilla ulottuvuuksilla: peruspalvelujen tasapuolinen saatavuus ja laatu, fyysinen elinympäristö, sosiaalinen elinympäristö ja elintavat.

Toivomusponnen nollavaihtoehdo kuvaavat nykyisiä perusopetuksen terveydenhoitajien mitoituksia ja toimintatapaa, jossa kouluterveydenhuol-

10.3.2009

lon terveydenhoitajapalvelujen saatavuus on tasapuolisesta kaikille helsinkiläisille perusasteen oppilaille ja noudattaa sosiaali- ja terveysministeriön suosituksia. Valtakunnallisten kouluterveydenhuollon laatumittauksien mukaan Helsingin kouluterveydenhuollon toiminta on laadukasta. Nollavaihtoehdossa koululaisten fyysisen elinympäristöä arvioitaessa terveydenhoitaja on läsnä sovittuina päivinä. Oppilaiden sosiaalista elinympäristöä arvioitaessa voi olla tilanteita, että yksittäisillä oppilailla olisi tarvetta tavata terveydenhoitaja ilman ajanvarausta juuri kyseisenä päivänä. Tapaamistarpeet kohdistuvat pääasiassa äkillisiin somaattisiin sairauksiin tai aktivoituneisiin psykososiaalisiin vaikeuksiin. Terveydenhoitajan läsnäoloajat koululla eivät suoranaisesti vaikuta oppilaan elintapoihin. Elintapaan liittyvät terveydenhoidolliset tarpeet ovat harvoin akuutteja. Tämä malli ei tuota lisäkustannuksia.

Esitysvaihtoehto 1 edustaa toivomusponnen esitystä terveydenhoitajasta jokaiseen kouluun jokaisena koulupäivänä. Tässä vaihtoehdossa kouluterveydenhuollon terveydenhoitajapalvelut ovat saatavana joka päivä jokaisella koululla, mutta toisilla kouluilla vain muutaman tunnin päivystysluontoisesti. Tässä järjestelmässä saatavuus ei olisi tasapuolista kaikille helsinkiläisille perusasteen oppilaille. Toiset saisivat suhteessa enemmän palveluita kuin toiset. Mitattu laatu ei välttämättä parani. Sen sijaan oppilaat kokisivat järjestelyn fyysisesti ja myös sosiaalisen elinympäristön näkökulmasta turvallisena. Tässäkin vaihtoehdossa terveydenhoitajan koululla läsnäoloajat eivät suoranaisesti vaikuta oppilaan elintapoihin. Tämä malli tuottaa 4,8 miljoonan euron lisäkustannukset vuositasolla.

Esitysvaihtoehto 2:ssa toimitaan nykykäytäntöjen mukaisesti, mutta parannetaan oppilaan yhteydensaamista terveydenhoitajaan, vaikka terveydenhoitaja ei olisi joka päivä koululla läsnä. Tässä vaihtoehdossa kouluterveydenhuollon terveydenhoitajapalvelujen saatavuus on tasapuolisesta kaikille helsinkiläisille perusasteen oppilaille. Tässä vaihtoehdossa koululaisten fyysisestä elinympäristöä arvioitaessa terveydenhoitaja on läsnä sovittuina päivinä, mutta terveydenhoitajan saavutettavuutta parannetaan. Tämä toisi lisää turvallisuuden tunnetta oppilaan fyysiseen ja sosiaaliseen elinympäristöön kouluaikana, kun oppilas tietää tarkasti miten saada yhteys. Kaiken kaikkiaan mietitään uusia muotoja oppilashuollon henkilöstön saavutettavuuteen.

Vaihtoehto 2:n toteuttaminen parantaa terveydenhoitajien ja myös koko oppilashuollon henkilöstön saavutettavuutta kouluilla kuitenkin heikentämättä oppilaiden saaman palvelun yhdenvertaisuutta ja lisäämättä merkittävästi taloudellisia kustannuksia.

10.3.2009

Terveyslautakunta hyväksyi lausunnon äänin 6 (Autti, Kousa, Kuuskoski, Ravela, Tuoinen, Malinen) – 2 (Razai, Muurinen) jäsen Tuomisen jäsen Autin kannattamana lausunnon toiseksi viimeiseksi kappaleeksi ehdottamalla lisäyksellä esittelijän ehdotukseen:

Kaupunginvaltuusto hyväksyi vuoden 2009 talousarvioon uuden määrärahan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Tämä kuuden miljoonan euron määräraha kohdistetaan terveys-, sosiaali-, opetus- ja nuorisolautakuntien yhteisten esityksen pohjalta toimenpiteisiin, jotka edistävät lasten ja nuorten hyvinvointia. Terveyslautakunta pitää tärkeänä, että tätä lisäresurssia käytetään myös uusien kouluterveydenhoitajavakanssien perustamiseen.

Lisätiedot:

Kupiainen Marketta, hallintoylihoitaja, puhelin 310 42348

TERVEYSLAUTAKUNTA

Jouko Malinen
puheenjohtaja

Leena Moisander
pöytäkirjanpitäjä

10.3.2009

Kirje: 2009 Tervlk 9

Vastaanottajat:

Kaupunginhallitus
PL 1 (Pohjoisesplanadi 11-13)
00099 HELSINGIN KAUPUNKI